LIETUVOS MEDIATORIŲ RŪMAI

MEDIACIJOS KOORDINAVIMO TARYBA · 2026 M. LAPKRIČIO 10 D.

Informacija Mediacijos koordinavimo tarybai

Lietuvos mediatorių rūmų pozicija darbotvarkės klausimais

Ši informacija parengta Mediacijos koordinavimo tarybos posėdžiui, vyksiančiam 2026 m. lapkričio 10 d. 13 val., pagal Teisingumo ministerijos pasiūlytą darbotvarkę. Joje pateikiama Lietuvos mediatorių rūmų (toliau – LMR) pozicija šiais klausimais:

1. Mediacijos plėtros galimybės.
2. Mediacijos reformos poveikis.
3. Teisinio švietimo projekto „Mediacija į savivaldybes“ rezultatai ir tolesnės veiklos planai.
4. Mediatorių atlygio už valstybės finansuojamą mediaciją didinimas.

1. Mediacijos plėtros galimybės

Privalomosios mediacijos įvedimas šeimos ginčuose pasiteisino: mediacija tapo žinoma, prieinama ir plačiai taikoma šeimos bylose. Kartu išryškėjo ir jos taikymo ribos. Šeimos ginčai sudaro apie 96 % visų Lietuvoje vykdomų mediacijų, kitose srityse mediacijos potencialas iš esmės lieka neišnaudotas, o privati mediacijos praktika plėtojasi lėtai.

LMR vertinimu, tolesnė mediacijos plėtra turėtų būti orientuota į kokybiškų ir prieinamų mediacijos paslaugų sistemos sukūrimą. Tokios sistemos pagrindą turėtų sudaryti savarankiška profesionali privati praktika, o valstybės vaidmuo – užtikrinti paslaugos prieinamumą, finansuojant ją asmenims, kuriems tokia pagalba objektyviai reikalinga. Šiuo požiūriu valstybės finansavimas laikytinas tiksline socialine priemone, o ne visuotiniu mediacijos teikimo modeliu. Galutinis tikslas – kad mediacija taptų sąmoningai pasirenkamu ginčų sprendimo būdu ne tik šeimos, bet ir kitose teisinių santykių srityse.

Siūlymai pateikiami dviem kryptimis: kaip stiprinti jau taikomas mediacijos sritis ir kokias naujas sritis tikslinga vystyti.

I. ESAMŲ KRYPČIŲ STIPRINIMAS

1.1. Šeimos mediacija ankstyvesnėje konflikto stadijoje

Šiuo metu į šeimos mediaciją dažniausiai kreipiamasi tik prieš teismą, kai konfliktas jau įsisenėjęs, o šalių santykiai įtempti. Siekiama sudaryti sąlygas, kad šalys mediacija pasinaudotų ankstesnėje konflikto stadijoje, kai susitarti lengviau, o neigiamos pasekmės šeimai, ypač vaikams, mažesnės. Šiam tikslui siūlomos šios priemonės:

Priemonė	Tikslas
Suvienodinti kompleksinės paslaugos šeimai (KOPA) standartus mediacijos dalyje ir parengti gerosios praktikos standartus, aktyviau įtraukiant Socialinės apsaugos ir darbo ministeriją (SADM) ir savivaldybes	Užtikrinti vienodą mediacijos kokybę ir ankstyvą šeimų nukreipimą į mediaciją visose savivaldybėse
Parengti gaires dėl smurto artimoje aplinkoje atvejų atpažinimo ir darbo su jais (dalyvaujant SADM)	Užtikrinti šalių saugumą ir tinkamai įvertinti, ar mediacija konkrečiu atveju tinkama
Parengti gaires dėl vaiko įtraukimo į mediaciją ir jo nuomonės išklausymo (dalyvaujant SADM)	Užtikrinti, kad sprendimai būtų priimami atsižvelgiant į vaiko interesus
Organizuoti kryptingus šeimos mediacijos mokymus (LMR, taip pat kartu su VGTPT ir Teisingumo ministerija)	Sistemingai stiprinti mediatorių praktinius įgūdžius ir įgyvendinti parengtas gaires

Siūlymai

1. Rekomenduoti Teisingumo ministerijai ir SADM kartu su LMR suvienodinti KOPA standartus mediacijos dalyje ir parengti šeimos mediacijos gerosios praktikos standartus.
2. Parengti mediatoriams gaires dėl smurto artimoje aplinkoje atpažinimo ir vaiko įtraukimo į mediaciją, o jų pagrindu organizuoti kryptingus mokymus.

1.2. Mediacijos įtvirtinimas vykdymo procese

Vykdymo procesas, ypač bylose dėl bendravimo su vaiku tvarkos ir išlaikymo, yra viena jautriausių šeimos ginčų stadijų. Teismo sprendimas jau priimtas, tačiau šalių santykiai dažnai lieka konfliktiški, o priverstinis vykdymas konfliktą neretai dar labiau gilina. Mediacija vykdymo procese jau taikoma, tačiau daugiausia tada, kai šalys siekia pakeisti teismo nustatytą tvarką. Neretai šalys tvarkos keisti nenori ar nesiekia – joms tereikia susitarti, kaip ji bus įgyvendinama praktiškai. Būtent tokiais atvejais mediacijos galimybė lieka nepanaudota, nes nei šalys, nei vykdymo proceso dalyviai neturi aiškaus pagrindo į ją kreiptis.

LMR kartu su Lietuvos antstolių rūmais jau pradėjo dialogą šiuo klausimu ir sutarė parengti bandomąjį projektą vienoje savivaldybėje. Jo tikslas – parengti bendrą konkretų pasiūlymą Teisingumo ministerijai. Siūlomos šios priemonės:

Priemonė	Tikslas
Patikslinti reguliavimą ir aiškiai numatyti mediacijos galimybę vykdymo procese	Sukurti teisinį pagrindą šalims susitarti dėl sprendimo vykdymo būdo, nekeičiant teismo nustatytos tvarkos
Svarstyti antstolio pareigą informuoti šalis apie mediaciją ir sudaryti sąlygas ja pasinaudoti, pavyzdžiui, per VGTPT	Užtikrinti, kad šalys laiku sužinotų apie mediacijos galimybę ir galėtų ja realiai pasinaudoti
Kartu su Lietuvos antstolių rūmais įgyvendinti bandomąjį projektą vienoje savivaldybėje	Praktiškai išbandyti modelį ir surinkti duomenų sprendimams pagrįsti
Sudaryti darbo grupę reguliavimo pakeitimams parengti	Įvertinti pakeitimų poveikį vykdymo terminams, galimą atvejų skaičių ir finansavimo poreikį. Taip pat nustatyti procedūrą, kai mediacijos metu šalys susitaria pakeisti teismo nustatytą tvarką: kaip toks susitarimas įforminamas ir tvirtinamas teisme, kokią įtaką jis daro vykdymo procesui (sustabdymui, atidėjimui ar užbaigimui) ir kaip kinta antstolio pareigos bei funkcijos

Siūlymai

1. Rekomenduoti Teisingumo ministerijai sudaryti darbo grupę su LMR, Lietuvos antstolių rūmais ir VGTPT mediacijos vykdymo procese reguliavimui parengti, įskaitant procedūrą, taikomą šalims susitarus pakeisti teismo nustatytą tvarką.
2. Pritarti LMR ir Lietuvos antstolių rūmų bandomajam projektui ir jo rezultatus panaudoti rengiant reguliavimo pakeitimus.

1.3. Valstybės užtikrinama neteisminė mediacija

Asmenys, atitinkantys valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimo sąlygas, gali pasinaudoti valstybės užtikrinama neteismine mediacija ne tik šeimos, bet ir kituose civiliniuose ginčuose. Tokia mediacija organizuojama per Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybą (VGTPT) ir vyksta dar iki kreipimosi į teismą. Taigi teisinis pagrindas sukurtas, tačiau praktikoje ši galimybė beveik nenaudojama: per metus pasitaiko vos keli atvejai. Kol mediacija lieka tik savanoriškai pasirenkama galimybe, asmuo, besikreipiantis į VGTPT, paprastai prašo paskirti advokatą, o ginčo sprendimui pasirenkamas teismas, užuot bandžius jį išspręsti taikiai.

Plačiau taikyti šią priemonę nebūtų sudėtinga, nes būtina infrastruktūra jau sukurta. VGTPT turi veikiančią mediatorių paskyrimo, sutarčių ir apmokėjimo sistemą, o didžioji dalis su VGTPT sutartis sudariusių mediatorių yra pasirengę vykdyti mediaciją ir kitose nei šeimos ginčų srityse. Todėl esami ištekliai galėtų būti panaudoti platesniam ginčų ratui be didelių papildomų organizacinių sąnaudų.

Pažymėtina, kad šis klausimas nėra naujas. Jau Mediacijos plėtros koncepcijoje (patvirtinta teisingumo ministro 2015 m. rugsėjo 17 d. įsakymu Nr. 1R-268) konstatuota, kad valstybės garantuojamos teisinės pagalbos srityje mediacija galima nuo 2014 m. liepos 1 d., tačiau praktikoje netaikoma (16 p.). Kartu Koncepcijoje siūlyta privalomą mediaciją taikyti ir bylose, kuriose teikiama valstybės garantuojama teisinė pagalba, nustatant kriterijus, pagal kuriuos VGTPT nukreiptų šalis spręsti ginčą mediacijos būdu (67 p.). Šis siūlymas iki šiol neįgyvendintas.

LMR siūlo grįžti prie šios krypties. Asmenims, kurie kreipiasi dėl antrinės teisinės pagalbos tam tikrų kategorijų ginčuose, turėtų būti numatyta pareiga pasinaudoti mediacija ir pabandyti ginčą su kita šalimi išspręsti taikiai. Kurios kategorijos tam tinka, kuriame etape mediacija būtų taikoma, kaip ji derėtų su advokato pagalba ir kokios išimtys būtų būtinos, turėtų įvertinti darbo grupė, remdamasi VGTPT duomenimis ir šeimos ginčų privalomosios mediacijos patirtimi. Toks modelis leistų valstybės teisinei pagalbai skiriamas lėšas naudoti veiksmingiau, nes dalis ginčų būtų išspręsta be teismo proceso. Preliminariai vertintinos šios ginčų kategorijos:

Ginčų kategorija	Kodėl tinka mediacijai
Bendraturčių (bendrasavininkų) ginčai dėl naudojimosi tvarkos, atidalijimo ar išlaidų paskirstymo	Šalys toliau naudojasi tuo pačiu turtu, todėl joms svarbūs santykiai, o ne vien teismo sprendimas, kuris dažnai nepašalina konflikto priežasties
Paveldėjimo ginčai tarp įpėdinių	Ginčai dažnai susiję su šeimos santykiais ir emocijomis, pagal pobūdį artimi šeimos ginčams
Kaimynų ginčai (ribos, statiniai, želdiniai, triukšmas)	Šalis sieja ilgalaikis ryšys, o teismo procesas paprastai paaštrina santykius
Nedidelių sumų ir skolų ginčai	Teismo proceso kaštai neproporcingi ginčo sumai; dažnai sprendžiamas ne skolos pagrįstumo, o grąžinimo tvarkos ir terminų klausimas
Žalos atlyginimo ginčai (pvz., turto sugadinimas, užpylimas iš kaimyninio buto)	Ginčas dažniausiai kyla dėl žalos dydžio ir atlyginimo būdo
Gyvenamųjų patalpų nuomos ginčai	Galima susitarti dėl įsiskolinimo grąžinimo, išsikraustymo terminų ar sutarties sąlygų pakeitimo

Siūlomos šios priemonės:

Priemonė	Tikslas
Išanalizuoti VGTPT statistiką: kokių kategorijų ginčai sudaro didžiausią antrinės teisinės pagalbos bylų dalį	Nustatyti ginčų kategorijas, kuriose mediacija būtų veiksmingiausia
Įvertinti privalomosios mediacijos įtvirtinimą asmenims, besikreipiantiems dėl antrinės teisinės pagalbos atrinktų kategorijų ginčuose: taikymo etapą, santykį su advokato pagalba ir išimtis	Užtikrinti, kad prieš teismo procesą būtų išbandytas taikus ginčo sprendimas
Iki naujo reguliavimo įtraukti informavimą apie neteisminę mediaciją į VGTPT, savivaldybių ir pirminės teisinės pagalbos teikėjų darbą	Didinti jau galiojančios priemonės žinomumą ir naudojimą

Siūlymai

1. Pasiūlyti VGTPT pateikti antrinės teisinės pagalbos bylų statistiką pagal ginčų kategorijas.
2. Rekomenduoti Teisingumo ministerijai kartu su LMR ir VGTPT įvertinti privalomosios mediacijos įtvirtinimą asmenims, besikreipiantiems dėl antrinės teisinės pagalbos atrinktų kategorijų ginčuose, o iki tol stiprinti informavimą apie galiojančią valstybės užtikrinamą neteisminę mediaciją.

1.4. Mediacija baudžiamajame procese

LMR pritaria įstatymo projektui, kuriuo mediacija įtvirtinama baudžiamajame procese. Projektas įgyvendina jau 2015 m. Mediacijos plėtros koncepcijoje (86–92 p.) suformuluotą kryptį ir atitinka Europos Sąjungos bei Europos Tarybos standartus atkuriamojo teisingumo srityje. Vis dėlto projekte nėra aiškiai apibrėžti du jo įgyvendinimui esminiai aspektai – finansavimas ir institucinis pasirengimas. Būtent jie nulems, ar teisinis reguliavimas bus veiksmingas praktikoje. Valstybės užtikrinamos neteisminės mediacijos patirtis rodo, kad be šių prielaidų įtvirtinta priemonė gali likti iš esmės netaikoma.

Šeimos ginčų privalomosios mediacijos ex post vertinimas atskleidė esminius jos sėkmės veiksnius. Prieš įsigaliojant reguliavimui suinteresuoti subjektai buvo nuosekliai informuojami, vyko tiksliniai mokymai, o mediatorių, teisėjų ir kitų proceso dalyvių parengimui buvo skirtas atskiras finansavimas. Analogiško sisteminio pasirengimo reikia ir baudžiamajame procese, o jo reikšmė čia dar didesnė. Direktyvos 2012/29/ES 12 straipsnis įpareigoja valstybes nares užtikrinti, kad atkuriamojo teisingumo paslaugos būtų teikiamos saugiai ir kompetentingai, apsaugant nukentėjusįjį nuo antrinės viktimizacijos. Europos Tarybos rekomendacijoje CM/Rec(2018)8 pabrėžiama specializuoto tarpininkų rengimo ir aiškių bylų nukreipimo

kriterijų svarba. Šių reikalavimų įgyvendinimas turėtų būti suplanuotas ir finansuojamas iki reguliavimo įsigaliojimo.

Priemonė	Tikslas
Parengti teisėjų, prokurorų ir ikiteisminio tyrimo pareigūnų mokymų programą, apimančią bylų tinkamumo mediacijai vertinimą ir nukreipimo tvarką	Užtikrinti vienodą ir pagrįstą mediacijos inicijavimo praktiką
Nustatyti specializuoto mediatorių rengimo reikalavimus (atkuriamojo teisingumo principai, darbas su nukentėjusiuoju ir kaltininku, smurto ir galių disbalanso vertinimas) ir pagal juos parengti dalį su VGTPT sutartis sudariusių mediatorių	Užtikrinti paslaugų kokybę ir atitiktį Direktyvos 2012/29/ES 12 straipsnio reikalavimams
Parengti informavimo priemones nukentėjusiesiems, įtariamiesiems ir jų atstovams (informacinę medžiagą, nuostatas procesinių teisių išaiškinimuose) ir organizuoti visuomenės informavimą apie mediacijos baudžiamajame procese galimybes	Užtikrinti, kad proceso dalyviai žinotų apie mediaciją ir galėtų priimti informuotą sprendimą ja pasinaudoti

Siūlymai

1. Rekomenduoti Teisingumo ministerijai iki reguliavimo įsigaliojimo numatyti teisėjų, prokurorų, ikiteisminio tyrimo pareigūnų ir mediatorių mokymų sistemą bei jos finansavimą.
2. Kartu su LMR parengti specializuoto mediatorių rengimo reikalavimus ir proceso dalyvių informavimo priemones.

II. NAUJOS KRYPTYS

1.5. Privalomosios mediacijos plėtra ir mediaciją skatinančios procesinės priemonės

Savanoriškai šalių pasirinkimui palikta mediacija civiliniuose ginčuose taikoma retai. Reikšmingiau ji plėtojama tik ten, kur sukurtas specialus teisinis reguliavimas, pavyzdžiui, administraciniuose ginčuose. Plėtra į kitas sritis buvo numatyta jau 2015 m. Mediacijos plėtros koncepcijoje: siūlyta mediaciją įvesti etapais – pirmiausia šeimos bylose, vėliau, įvertinus rezultatus, ir kitose kategorijose, pavyzdžiui, ginčuose dėl nedidelių sumų (63, 65, 95 p.). Pirmasis etapas įgyvendintas 2020 m., tačiau sprendimas dėl tolesnio etapo per daugiau nei penkerius metus nepriimtas. Skirtingai nei 1.3 punkte aptarta priemonė, skirta antrinės teisinės pagalbos gavėjams, šiame punkte kalbama apie privalomosios mediacijos taikymą visiems tam tikrų kategorijų ginčų dalyviams.

LMR siūlo šią plėtrą vystyti dviem tarpusavyje susijusiomis kryptimis. Pirma, susitarti dėl ginčų kategorijų, į kurias galėtų būti plečiama privalomoji mediacija, ir įvertinti galimą paties modelio pokytį. Antra, sukurti veiksmingą procesinių priemonių sistemą, kuri skatintų mediaciją ir ten, kur ji lieka savanoriška.

Pirmoji kryptis: privalomosios mediacijos kategorijos ir modelis

2021–2026 m. privalomąją mediaciją ar privalomą informacinį susitikimą įvedė arba išplėtė septynios ES valstybės narės: Ispanija, Bulgarija, Kroatija, Lenkija, Italija, Prancūzija ir Graikija. Už šeimos ginčų ribų privalomoji mediacija dažniausiai taikoma ginčams, kuriuose šalis sieja bendras turtas ar ilgalaikiai santykiai, taip pat smulkiems piniginiams reikalavimams. Tai bendrosios nuosavybės ir daugiabučių namų bendrijų ginčai (Italija, Bulgarija, Turkija), kaimynystės ginčai (Prancūzija, Austrija, Turkija), paveldėjimo ginčai (Italija, Kroatija, Ispanija), nuomos ginčai (Italija, Ispanija, Turkija) ir piniginiai reikalavimai iki nustatytos sumos (Prancūzija, Bulgarija, Anglija ir Velsas).

Kartu matyti aiški tendencija rinktis „švelnesnius“ privalomosios mediacijos modelius – privalomą pirmą informacinį susitikimą su mediatoriumi abiem ginčo šalims, kurį finansuoja valstybė arba reguliuoja tokio susitikimo įkainius. Sudalyvavusios tokiame informaciniame susitikime su mediatoriumi, ginčo šalys priima informuota sprendimą ar tęsti mediaciją, kurią pačios ir finansuoja. Šiais atvejais mediacijos plėtra nėra tapatinama tik su valstybės finansuojama paslauga.

Be kita ko, mediacijos plėtros kryptys turėtų būti grindžiamos duomenimis, o ne vien teorinėmis prielaidomis. Pagrindinis kriterijus – analizė, kurios ginčų kategorijos labiausiai apkrauna teismus ir kartu iš esmės tinka mediacijai. Preliminariai, remiantis užsienio praktika ir diskusijomis su teismų, viešojo sektoriaus institucijų atstovų ir mediatorių bendruomene, vertintinos šios kategorijos: bendrosios nuosavybės (bendraturčių) ir daugiabučių namų bendrijų ginčai, kaimynystės, paveldėjimo ir nuomos ginčai, nedidelės vertės piniginiai reikalavimai ir darbo ginčai. Pastarieji vertintini atsižvelgiant į jau veikiančią ikiteisminę darbo ginčų komisijų procedūrą.

Antroji kryptis: mediaciją skatinančių procesinių priemonių sistema

Privalomumas nėra vienintelė mediacijos skatinimo priemonė. Ne mažiau svarbu, kad procesinė aplinka pati skatintų šalis rinktis taikų ginčo sprendimą. Lietuvoje tokios priemonės yra fragmentiškos arba neveikia. Civilinio proceso kodekso 80 straipsnio 8 dalis numato, kad jeigu prieš kreipdamosi į teismą šalys ginčą sprendė mediacijos būdu, mokama 75 procentai mokėtinos žyminio mokesčio sumos. Tačiau praktikoje ši lengvata netaikoma. To paties dydžio lengvata pagal CPK 80 straipsnio 7 dalį taikoma, kai procesiniai dokumentai teismui pateikiami elektroninių ryšių priemonėmis. Šios lengvatos nesumuojamos, o taikomos alternatyviai. Kadangi didžioji dalis bylų šiandien teikiama per elektroninę platformą, asmuo tą pačią nuolaidą gauna ir be mediacijos. Todėl mediacijos lengvata nesuteikia jokios papildomos finansinės naudos ir bandyti spręsti ginčą mediacijos būdu ekonomiškai neapsimoka. Užsienio valstybių praktika rodo, kad pasinaudojus mediacija paskata gali būti gerokai didesnė – siekti

50 ar net 80 procentų žyminio mokesčio dydžio. Todėl būtina užtikrinti, kad numatyta žyminio mokesčio lengvata būtų realiai taikoma praktikoje. Kartu, remiantis sėkminga užsienio valstybių praktika, tikslinga įtvirtinti ir kitas procesines finansines priemones bei paskatas, pavyzdžiui, galimybę nukrypti nuo bendrųjų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklių.

Mediacijos pasirinkimą lemia ir tai, kokią informaciją šalis gauna kreipdamasi teisinės pagalbos. Todėl tikslinga aiškiai įtvirtinti advokato pareigą tinkamai informuoti klientą apie alternatyvius ginčų sprendimo būdus ir padėti pasirinkti tinkamiausią ginčo sprendimo strategiją. Galiausiai mediacijos patrauklumas priklauso nuo jos rezultato teisinio patikimumo. Todėl stiprintinas mediacijos būdu pasiektų susitarimų vykdytinumas, kaip numato Direktyvos 2008/52/EB 6 straipsnis, supaprastinant jų patvirtinimą ir vykdomosios galios suteikimą.

Priemonė	Tikslas
I. Privalomosios mediacijos kategorijos ir modelis	
Sudaryti bendrą Teisingumo ministerijos ir LMR darbo grupę (ar pasirinkti kitą bendradarbiavimo formatą), įtraukiant Nacionalinės teismų administracijos (NTA), teismų ir advokatūros atstovus	Užtikrinti institucinį plėtros pagrindą ir suinteresuotų subjektų įsitraukimą
Kartu su NTA ir teismais išanalizuoti civilinių bylų struktūrą ir įvertinti preliminariai nustatytas kategorijas pagal bylų skaičių ir tinkamumą mediacijai	Plėtros kryptis grįsti duomenimis
Įvertinti dabartinio privalomosios mediacijos modelio veiksmingumą ir galimus alternatyvius modelius, ypač privalomą 1 val. trukmės informacinį susitikimą su mediatoriumi	Pasirinkti modelį, užtikrinantį didžiausią veiksmingumą ir tvarų finansavimą
II. Mediaciją skatinančios procesinės priemonės	
Kartu su NTA išsiaiškinti, kodėl Civilinio proceso kodekse numatyta žyminio mokesčio lengvata praktiškai netaikoma, ir užtikrinti jos veikimą	Įgyvendinti jau įtvirtintą ekonominę paskatą
Įvertinti kitas finansines paskatas ir sankcijas, įskaitant galimybę, paskirstant bylinėjimosi išlaidas, atsižvelgti į nepagrįstą atsisakymą dalyvauti mediacijoje	Sukurti procesinę aplinką, skatinančią rinktis taikų ginčo sprendimą
Įtvirtinti advokato pareigą informuoti klientą apie alternatyvius ginčų sprendimo būdus ir padėti pasirinkti tinkamiausią ginčo sprendimo strategiją	Užtikrinti, kad šalys mediaciją rinktųsi informuotai
Stiprinti mediacijos būdu pasiektų susitarimų vykdytinumą, supaprastinant jų patvirtinimą ir vykdomosios galios suteikimą	Didinti mediacijos rezultato teisinį patikimumą

Siūlymai

1. Rekomenduoti Teisingumo ministerijai kartu su LMR, NTA, teismų ir advokatūros atstovais sudaryti darbo grupę, kuri įvertintų privalomosios mediacijos plėtros kategorijas ir paties modelio pokyčio galimybes.
2. Pavesti darbo grupei parengti mediaciją skatinančių procesinių priemonių paketą: užtikrinti žyminio mokesčio lengvatos veikimą, įvertinti bylinėjimosi išlaidų paskirstymo paskatas, advokato informavimo pareigą ir mediacijos būdu pasiektų susitarimų vykdytinumą.

2. Mediacijos reformos poveikis

2024 m. birželio mėn. priimta nauja Mediacijos įstatymo redakcija įtvirtino dvi reformas:

- **Privalomosios mediacijos modelio tobulinimas.** Nuo 2024 m. rugsėjo 1 d. privalomosios mediacijos inicijavimo funkciją vietoje VGTPT atlieka mediatorius. Kartu padidintas valstybės apmokamų valandų skaičius. Iki reformos buvo apmokamos 4 valandos kontaktinio darbo, 1 valanda pasirengimui ir 1 valanda mediacijos užbaigimui. Po reformos apmokamos 8 valandos: papildomai skirta po 1 valandą inicijavimui ir kontaktiniam darbui. Įgyvendinamuosiuose teisės aktuose valandos paskirstytos pagal funkcijas: 1 valanda inicijavimui, 1 valanda pasirengimui, iki 5 valandų kontaktiniam darbui su šalimis ir 1 valanda užbaigimui.
- **Savivaldos funkcijų perdavimas LMR.** Nuo 2025 m. sausio 1 d. LMR perėmė mediatorių sąrašo tvarkymo, kvalifikacinių egzaminų organizavimo, mediatorių veiklos vertinimo, metinių mediatorių veiklos ataskaitų duomenų tvarkymo ir kvalifikacijos tobulinimo funkcijas.

Duomenų šaltiniai

Pirmosios reformos poveikiui įvertinti LMR atliko dvi mediatorių apklausas:

- **Apklausa dėl privalomosios mediacijos inicijavimui skiriamo laiko.** Tikslas – nustatyti realias laiko sąnaudas kiekvienam standartiniam veiksmui nuo bylos gavimo iki kitos šalies atsakymo ir proceso užbaigimo. Respondentai nurodė laiką, skiriamą kiekvienam iš 15 veiksmų, ir papildomus veiksmus, kurių anketa neapėmė. Apklausa vykdyta 2026 m. liepos 16–31 d., joje dalyvavo 82 mediatoriai.
- **Privalomosios mediacijos modelio reformos vertinimas.** Tikslas – įvertinti mediatorių patirtį perėmus inicijavimo funkciją, nustatyti praktikoje kylančius iššūkius ir išsiaiškinti, kaip vertinama valstybės finansuojamos mediacijos apmokėjimo tvarka. Apklausa vykdyta anonimiškai 2026 m. spalio 29 d. – lapkričio 4 d., joje dalyvavo 98 mediatoriai.

Antrosios reformos rezultatams įvertinti naudojami LMR administraciniai duomenys ir mediatorių metinių veiklos ataskaitų už 2025 m. apibendrinimas. Išsamūs apklausų rezultatai pateikiami pristatyme.

I. PRIVALOMOSIOS MEDIACIJOS MODELIS

2.1. Mediatoriaus atliekamas inicijavimas pasiteisino

Apklausos rezultatai rodo, kad asmeninis mediatoriaus kontaktas su kita šalimi yra veiksmingesnis už ankstesnį institucinį pranešimą. Kita šalis informaciją apie mediaciją gauna tiesiogiai iš mediatoriaus, gali užduoti klausimus ir priimti informuotą sprendimą.

- 83 % mediatorių, galinčių palyginti su ankstesne tvarka, nurodo, kad asmeninis kreipimasis padidino šalių įsitraukimą į mediaciją, iš jų 61 % – kad gerokai.

- 90 % mediatorių vertina, kad dalyvauti mediacijoje sutinka daugiau nei pusė kitų šalių, 51 % – kad daugiau nei trys ketvirtadaliai.
- 88 % sutinka, kad asmeninis kontaktas didina kitos šalies sutikimo tikimybę, 87 % – kad kviesdamas pats mediatorius gali aiškiau paaiškinti mediacijos naudą. 76 % pastebi, kad šalys dažniau sutinka, kai su jomis susisiekiama telefonu.
- 84 % mediatorių visada arba dažniausiai prieš mediaciją asmeniškai susisiekia su abiem šalimis.
- Inicijavimo funkcija perimta sklandžiai: kaip lengvą ar labai lengvą ją įvertino 53 % mediatorių, kaip sunkią – 6 %. 94 % respondentų 14 dienų terminą kitos šalies sutikimui laiko pakankamu.

2.2. Mediatorių įvardyti modelio privalumai ir trūkumai

Atviruose atsakymuose pasikeitusio modelio privalumus įvardijo 47, o trūkumus – 51 mediatorius.

Privalumai

- tiesioginis ryšys su kita šalimi dar iki jos sprendimo dėl dalyvavimo – dažniausiai minimas privalumas; asmeninis kontaktas vertinamas kaip žmogiškesnis ir veiksmingesnis už formalų institucinį pranešimą;
- galimybė paaiškinti mediacijos esmę, eigą ir naudą, aptarti šalies abejones ir padėti jai priimti informuotą sprendimą;
- didesnis šalių įsitraukimas – žodinis paaiškinimas įtikina ir iš pradžių priešiškai nusiteikusias šalis;
- didesnis pasitikėjimas mediatoriumi – šalys jį suvokia kaip pagalbininką, o ne kaip primestą trečiąjį asmenį;
- greitesnė proceso pradžia, nes mediatorius su šalimis susisiekia per kelias dienas nuo paskyrimo;
- padidėjęs apmokamų valandų skaičius.

Trūkumai

- kontaktinių duomenų trūkumas – pagrindinis įvardytas trūkumas; prašymuose neretai nurodomas tik fizinis adresas arba tik advokato kontaktai, kartais pateikiami netikslūs duomenys;
- nepakankamas ir neapmokamas darbo laikas – inicijavimas faktiškai užima daugiau nei valandą; laikas iki kvietimo išsiuntimo, vykimas į pašto skyrių ir darbas, kai sutikimas negaunamas, neapmokami;
- padidėjęs administracinis krūvis – registruotų laiškų siuntimas, terminų sekimas, kontaktinių duomenų paieška; dalis mediatorių šias funkcijas laiko neatitinkančiomis mediatoriaus kompetencijos;

- nelankstus valandų paskirstymas, neleidžiantis jų panaudoti pagal konkrečios bylos poreikius;
- sunkumai, kai šalis gyvena užsienyje ar kalba kita kalba – dokumentus tenka rengti dviem kalbomis, o susisiekti sudėtingiau;

Mediatoriai teigiamai vertina pačią modelio idėją. Įvardyti trūkumai daugiausia susiję ne su modeliu, o su jo įgyvendinimo sąlygomis: kontaktinių duomenų kokybe, apmokamu laiku ir administracine našta.

> **Siūlymai**
>
> 1. Modelio trūkumus spręsti tobulinant jo įgyvendinimo sąlygas: kontaktinių duomenų surinkimą ir apmokamo laiko lankstesnį paskirstymą.

2.3. Kitos šalies nesutikimo priežastys

Dažniausios priežastys, dėl kurių kita šalis nesutinka dalyvauti mediacijoje ar neatsako:

- šalis neatsako be paaiškinimo (52 %);
- šalis siekia, kad ginčą spręstų teismas (43 %);
- pranešimas šalies nepasiekia arba nėra jos kontaktų (41 %);
- aukštas konflikto lygis ar smurto artimoje aplinkoje kontekstas (36 %).

Didžiausias praktinis trukdis yra kontaktinių duomenų trūkumas: 59 % mediatorių nurodo, kad jų dažnai trūksta. Tokiais atvejais pranešimas siunčiamas registruotu paštu, o trūkstami duomenys ieškomi savarankiškai. Respondentai siūlo, kad VGTPT, priimdama prašymą, surinktų visus kitos šalies kontaktinius duomenis.

> **Siūlymai**
>
> 1. Rekomenduoti VGTPT, priimant prašymą skirti mediatorių, surinkti visus turimus kitos šalies kontaktinius duomenis – telefono numerį ir el. pašto adresą.

2.4. Inicijavimo ir užbaigimo laiko sąnaudos

Laiko sąnaudų apklausos duomenys išryškina dvi atskiras funkcijas: veiksmus, kuriais siekiama paskatinti kitą šalį įsitraukti į procesą, ir proceso užbaigimą tais atvejais, kai mediacija neprasideda. Pastarasis apima šalių informavimą, pažymos parengimą ir išsiuntimą, atsakymus į kylančius klausimus ir bylos užbaigimą TEISIS sistemoje.

Funkcija	Apmokama	Realios sąnaudos (vidurkis)
Inicijavimas (8 veiksmai)	1 val.	≈ 2 val. (≥ 1 val. 40 min.)
Užbaigimas, kai kita šalis nesutinka ar neatsako (5 veiksmai)	1 val.	≈ 1 val. 25 min. (≥ 1 val. 10 min.)
Iš viso, kai mediacija neprasideda	**2 val.**	**≈ 3 val. 25 min. (≥ 2 val. 50 min.)**

Vidurkiai apskaičiuoti pagal nurodytų laiko intervalų vidurį; skliaustuose – konservatyvus įvertis pagal apatines intervalų ribas.

Daugiausia laiko reikalauja kontaktai su šalimis ir atsakymai į jų klausimus po pranešimo išsiuntimo (apie 25 min.), pranešimo siuntimas registruotu paštu (apie 23 min.) ir pažymos parengimas (apie 22 min.). Respondentai papildomai nurodė veiksmus, kurių anketa neapėmė: vykimą į pašto skyrių (nuo 40 min. iki 1,5 val.), pakartotinius bandymus susisiekti, kontaktinių duomenų paiešką ir dokumentų rengimą dviem kalbomis.

Šiuos duomenis patvirtina ir reformos vertinimo apklausa: tik 13 % mediatorių mano, kad inicijavimui skiriamas laikas apmokamas tinkamai, o 73 % yra tęsę mediaciją neatlygintinai, pasibaigus apmokamoms valandoms.

> **Siūlymai**
>
> 1. Inicijavimo ir užbaigimo funkcijų apmokėjimą suderinti su faktinėmis laiko sąnaudomis.

2.5. Bylų atnaujinimo praktikos sutvarkymas

Pažymėtinas reikšmingas institucijų bendradarbiavimo rezultatas. Daugiau nei prieš metus LMR iškėlė klausimą dėl nevienodos privalomosios mediacijos bylų atnaujinimo praktikos. Atnaujinus bylą, mediatoriaus veiksmai būdavo kartojami iš naujo, nors tam nebuvo nei aiškaus teisinio pagrindo, nei apmokamų valandų. Bendromis LMR, VGTPT ir Teisingumo ministerijos pastangomis bylų atnaujinimui nustatytos aiškios ribos ir sąlygos, užtikrinančios tiek ginčo šalių, tiek mediatorių interesus. Tai svarbus žingsnis, suteikęs daugiau aiškumo ir nuspėjamumo visiems proceso dalyviams.

2.6. LMR įžvalgos ir iššūkiai

- **Inicijavimas.** Mediatoriaus atliekamas inicijavimas pasiteisino: asmeninis kontaktas didina šalių įsitraukimą, o dauguma kitų šalių sutinka dalyvauti mediacijoje.
- **Kontaktiniai duomenys.** Kontaktinių duomenų trūkumas yra didžiausias praktinis trukdis, kurį būtų galima spręsti jau VGTPT priimant prašymą.
- **Valandų paskirstymas pagal funkcijas.** Nustatytas valandų paskirstymas ne visiškai atitinka faktinį darbo krūvį. Inicijavimas ir užbaigimas yra atskiros funkcijos. Užbaigimas

su pažymos išdavimu atliekamas kiekvienu atveju, nes be pažymos šalis negali kreiptis į teismą. Kai mediacija neprasideda, faktinės sąnaudos (apie 3 val. 25 min.) viršija tam skiriamas 2 valandas, o tokių atvejų yra apie ketvirtadalis. Be to, 63 % mediatorių nurodo, kad detalus valandų paskirstymas riboja galimybę jas lanksčiai panaudoti pagal bylos poreikius.

Siūlymai

1. Rekomenduoti Teisingumo ministerijai kartu su VGTPT ir LMR peržiūrėti valandų paskirstymą pagal funkcijas, numatant lankstesnį jų naudojimą ir užbaigimo apmokėjimą nepriklausomai nuo rezultato.

II. LMR SAVIVALDOS FUNKCIJŲ PERĖMIMAS

Nuo 2025 m. sausio 1 d. LMR vykdo penkias mediatorių profesijos administravimo funkcijas. Keturias iš jų LMR perėmė iš VGTPT: mediatorių sąrašo sudarymą ir tvarkymą, kvalifikacinių egzaminų organizavimą, mediatorių kvalifikacijos tobulinimo organizavimą ir mediatorių veiklos vertinimą. Viena funkcija LMR pavesta Mediacijos įstatymu kaip nauja: metinių mediatorių veiklos ataskaitų duomenų tvarkymas ir apibendrinimas.

2.7. Perimtos ir naujai pavestos funkcijos

Funkcija	Iki 2025-01-01	Nuo 2025-01-01
Iš VGTPT perimtos funkcijos		
Mediatorių sąrašo sudarymas ir tvarkymas	VGTPT	LMR
Kvalifikacinio egzamino organizavimas	VGTPT; mokama valstybės rinkliava	LMR; mokėjimo tvarką nustato teisingumo ministras, suderinęs su LMR
Mediatorių veiklos vertinimas	Organizavo VGTPT	LMR organizuoja ir įgyvendina; komisiją sudaro 5 LMR ir 2 visuomenės atstovai
Kvalifikacijos tobulinimas	Mediatoriai kas 5 metus pateikdavo VGTPT kvalifikacijos tobulinimą patvirtinančius dokumentus	LMR organizuoja, įgyvendina ir prižiūri kvalifikacijos tobulinimą; dokumentai teikiami kas 3 metus
Įstatymu naujai pavestos funkcijos		
Metinės mediatorių veiklos ataskaitos	Pareigos teikti ataskaitas nebuvo	Mediatoriai kasmet iki kovo 1 d. teikia ataskaitas; LMR tvarko duomenis ir skelbia apibendrinimą

2.8. Mediatorių sąrašo tvarkymas

Rodiklis	2025-01-01	2025-12-31	2026-11-09
Mediatorių sąraše iš viso	634	625	663
- *iš jų teisėjai mediatoriai*	-	142	164 (25%)
- *iš jų kiti mediatoriai (LMR nariai)*	-	483	499 (75%)
Mediatoriai, laikinai sustabdę veiklą	4	47	60 (12%)
Naujai įrašytų į LR Mediatorių sąrašą	-	35	28
Išbraukta iš sąrašo	-	137	7
- *iš jų mediatoriaus prašymu*	-	97	7
- *iš jų nepateikus kvalifikacijos tobulinimo dokumentų*	-	40	0

Pagrindinės išbraukimo iš sąrašo priežastys – pačių mediatorių prašymai ir kvalifikacijos tobulinimą patvirtinančių dokumentų nepateikimas. Atsisakymo įrašyti į sąrašą atvejų nebuvo: prašymai, kuriuose nustatyta trūkumų, grąžinami pareiškėjams trūkumams pašalinti. Vienam prašymui išnagrinėti vidutiniškai skiriama apie 60 minučių darbuotojo laiko. Teisėjai mediatoriai įrašyti į sąrašą, tačiau nėra LMR nariai.

Per laikotarpį nuo 2025 m. sausio 1 d. iš sąrašo išbraukti 144 mediatoriai: 137 – 2025 m. ir 7 – 2026 m. Išbraukimai sietini su konkrečiais sprendimais. Didžiausias išbraukimų skaičius užfiksuotas 2025 m. sausį (73). Tikėtina, kad jį lėmė reforma: įsigaliojus naujam reguliavimui ir mediatoriams tapus LMR nariais, dalis jų patys pasirinko pasitraukti iš sąrašo. Antrasis šuolis – 2025 m. birželį (42) – susijęs su LMR sprendimu išbraukti mediatorius, nepateikusius kvalifikacijos tobulinimą patvirtinančių dokumentų.

Mėnuo	2025 m.	2026 m.	Iš viso
Sausis	73	2	75
Vasaris	10	0	10
Kovas	1	2	3
Balandis	4	0	4
Gegužė	4	0	4
Birželis	42	0	42
Liepa	1	2	3
Rugpjūtis	0	0	0
Rugsėjis	0	1	1
Spalis	0	0	0
Lapkritis	0	0	0
Gruodis	2	–	2
Iš viso	**137**	**7**	**144**

Šaltinis: LMR mediatorių sąrašo duomenys (2026 m. lapkričio 9 d.).

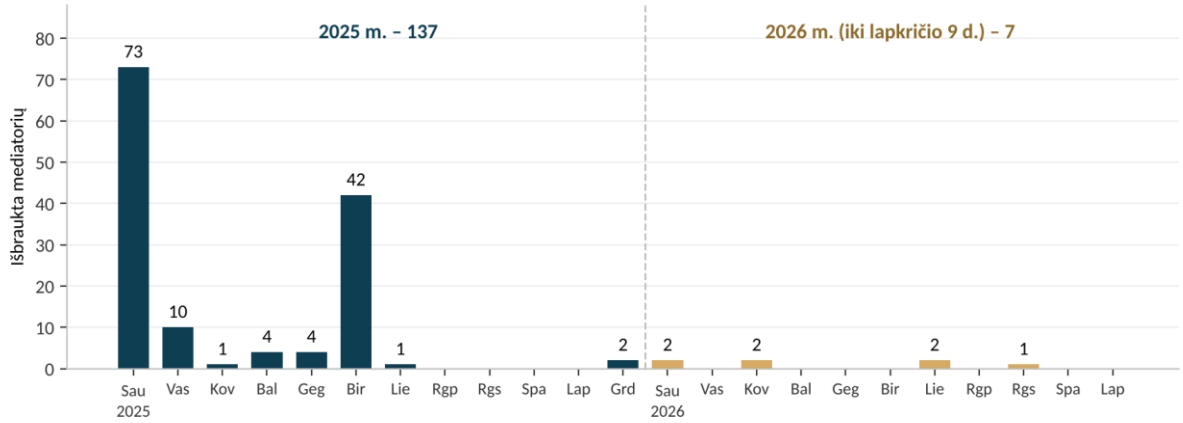

Diagrama. Išbraukimų iš Lietuvos Respublikos mediatorių sąrašo skaičius pagal mėnesius, 2025 m. sausis – 2026 m. lapkritis

2.9. Kvalifikaciniai egzaminai

Rodiklis	2026-11-09
Surengta egzamino sesijų	12
Egzaminą laikė kandidatų	125
Egzaminą išlaikė	55 (44 %)
Gauta skundų dėl egzamino	1 (LAGK netenkino)

2.10. Mediatorių veiklos vertinimas

Rodiklis	2025-12-31	2026-11-09
Gauta skundų	16	33
Išnagrinėta	12	30
Nagrinėjami	4	3
Pripažinti nepagrįstais	7	15
Patenkinti, nuobauda neskirta	1	1
Atsisakyta nagrinėti	0	4
Skirtas įspėjimas	0	3
Skirtas viešas įspėjimas	3	3
Išbraukta iš sąrašo	1	3
Nagrinėjimas nutrauktas	1	1

Rodiklis	2025-12-31	2026-11-09
Vidutinė nagrinėjimo trukmė, kalendorinėmis dienomis	39	Dar neįvertinta

2.11. Metinės ataskaitos ir mediacijos statistika

Pareiga teikti metines veiklos ataskaitas atsirado tik po reformos, todėl pirmą kartą gauti duomenys apie visą mediacijos lauką, įskaitant privačią mediaciją. Pirmosios ataskaitos už 2025 m. pateiktos iki 2026 m. kovo 1 d. Ataskaita prieinama čia: METINES-MEDIATORIAUS-VEIKLOS-ATASKAITOS-UZ-2025-METUS-APIBENDRINIMAS.pdf

Rodiklis	2026-11-09
Ataskaitas privalėjo pateikti mediatorių	534
Ataskaitas pateikė	436 (82 %)
iš jų nurodė per metus nevykdę nė vienos mediacijos	52

Metinių ataskaitų už 2025 m. rodiklis	Reikšmė
Mediacijų iš viso	ne mažiau kaip 7 150
Vidutiniškai vienam aktyviam mediatoriui	apie 18,6 mediacijos
Šeimos ginčų dalis	apie 96 %
Kiti ginčai	darbo (57), prievolinės teisės (29), administraciniai (26), asmens neturtinės teisės ir intelektinė nuosavybė (21), švietimo (16), daiktinės teisės (11), paveldėjimo (7), bendraturčių (5)
Baigėsi taikos sutartimi	1 759 (42 % mediacijų, kurių baigtis nurodyta)
Baigėsi inicijavimo stadijoje (kita šalis nedavė sutikimo ar atsisakė)	1 047 (25 %)
Baigtis nenurodyta	2 987 (apie 42 % visų mediacijų)

Duomenys patvirtina, kad mediacija Lietuvoje iš esmės taikoma šeimos ginčuose, o kitose srityse jos potencialas lieka neišnaudotas. Vis dėlto patikimos ir išsamios mediacijos statistikos Lietuvoje kol kas nėra. Tai lemia kelios priežastys:

- **Duomenys renkami padrikai.** Duomenis apie valstybės finansuojamą mediaciją kaupia VGTPT, apie teisminę mediaciją – teismai, o apie visas mediatorių vykdytas mediacijas, įskaitant privačias, – LMR iš metinių ataskaitų. Šie šaltiniai tarpusavyje nesujungti, todėl

tie patys atvejai gali būti apskaitomi keliuose šaltiniuose, o dalis atvejų – nepatekti nė į vieną.

- **Nėra vieningų rodiklių ir sąvokų.** Skirtingi subjektai duomenis renka skirtingais tikslais, todėl jie nėra palyginami. Nėra bendro supratimo, kada mediacija laikoma įvykusia ar sėkminga, kaip skaičiuoti inicijavimo stadijoje pasibaigusias mediacijas ir kaip klasifikuoti ginčus pagal kategorijas.
- **Trūksta duomenų apie rezultatus.** Nėra duomenų, kaip dažnai mediacijos metu sudaryti susitarimai patvirtinami teisme, ar jie įvykdomi ir ar ginčas vėliau vėl atsiduria teisme. Būtent šie rodikliai leistų įvertinti realų mediacijos poveikį teismų darbo krūviui ir šalių santykiams.
- **Metinių ataskaitų duomenų išsamumas priklauso nuo mediatorių.** Ataskaitas pildo patys mediatoriai: 18 % jų ataskaitų nepateikė, o daugiau nei 40 % mediacijų baigtis nenurodyta.

Be patikimų duomenų sunku objektyviai įvertinti reformos poveikį, planuoti mediacijos plėtrą ir pagrįsti sprendimus dėl finansavimo.

> **Siūlymai**
>
> 1. Rekomenduoti Teisingumo ministerijai kartu su LMR, VGTPT ir NTA susitarti dėl vieningų mediacijos statistikos rodiklių, jų apibrėžčių ir keitimosi duomenimis tvarkos.

2.12. Kvalifikacijos tobulinimas ir visuomenės švietimas

Iki 2025 m. mediatoriai kas penkerius metus pateikdavo VGTPT kvalifikacijos tobulinimą patvirtinančius dokumentus, tačiau kvalifikacijos tobulinimo niekas neorganizavo. Dabar LMR jį organizuoja, įgyvendina ir prižiūri, o dokumentai teikiami kas trejus metus.

Rodiklis	2026-11-09
Mokymų renginiai mediatoriams	9
Mokymų dalyviai	490
iš jų nemokamų / mokamų renginių	7 mokami, 2 nemokami
Seminarai, konferencijos, diskusijos	2
Regioniniai ir bendruomenės susitikimai	4
Visuomenės švietimo renginiai	1

Mokymų temos: šeimos ginčų teisinis reguliavimas; santuokos nutraukimas bendru sutikimu ir pas notarą; nesmurtinės komunikacijos pagrindai; emocijos, psichologinis spaudimas ir mediatoriaus atsparumas; efektyvios derybų technikos mediacijoje; taikos sutartys šeimos bylose (kartu su Teisėjų padėjėjų asociacija); BDAR mediatoriaus veikloje. Daugiausia dėmesio

skirta šeimos teisei ir šeimos bylų praktikai. Mokymai apie santuokos nutraukimą ir derybų technikas organizuoti pakartotinai, o tai rodo didelį mediatorių susidomėjimą.

Visuomenės švietimo srityje surengtos LMR Mediacijos savaitės (2025 ir 2026 m.), nacionalinė konferencija „Mediacijai Lietuvoje 20 metų“, forumas „Pagalbos kodas: šeima“, seminaras Pasaulinei savižudybių prevencijos dienai ir Nacionalinė mediacijos pamoka, kurioje dalyvavo daugiau nei 30 000 moksleivių.

2.13. Ištekliai ir techniniai iššūkiai

Perduotoms funkcijoms vykdyti valstybės lėšų neskirta – jos finansuojamos iš LMR narių lėšų. Praktikoje kyla TEISIS sistemos naudojimo, duomenų suvedimo, informacijos atnaujinimo, funkcionalumo ir techninio palaikymo problemų, kurios apsunkina kasdienį darbą.

Siūlymai

1. Įvertinti valstybės perduotų viešojo administravimo funkcijų finansavimą.
2. Kartu su Teisingumo ministerija ir VGTPT parengti TEISIS sistemos tobulinimo planą, apimantį duomenų suvedimą, funkcionalumą ir techninį palaikymą.

3. Teisinio švietimo projektas „Mediacija į savivaldybes“

LMR palaiko projekto „Mediacija į savivaldybes“ tęstinumą ir yra pasirengę prisidėti planuojant 2027 m. priemones, įskaitant praktinius mokymus dar penkiose savivaldybėse. Kad nauja mokymų banga duotų tvarių rezultatų, siūlomos keturios kryptys:

Kryptis	Esmė
3.1. Kryptingas planavimas su Lietuvos savivaldybių asociacija	Nustatyti savivaldybių poreikius ir dažniausius ginčus; savivaldybes atrinkti pagal objektyvius kriterijus; pasiekti tikslines auditorijas (administracijų juristus, būsto ir socialinių reikalų specialistus, seniūnus, vaiko teisių specialistus, mokyklas). Lektoriais ir vietos ambasadoriais įtraukti regionų mediatorius, kiekvienoje savivaldybėje numatyti mediacijos konsultacijų ar informacijos dienas.
3.2. Dalomoji medžiaga ir vaizdo įrašai	Parengti atmintines specialistams, lankstinukus gyventojams ir trumpus vaizdo įrašus: kas yra mediacija, kokiems ginčams ji tinka, kuo skiriasi privalomoji, valstybės finansuojama ir privati mediacija, kaip rasti mediatorių. Tai padėtų išlaikyti mokymų poveikį ir pasiekti platesnę visuomenę.
3.3. Dėmesys ne tik šeimos mediacijai	Apie 96 % mediacijų sudaro šeimos ginčai. Mokymuose daugiau dėmesio skirti savivaldybių lygmeniu dažniems ginčams: dėl socialinio būsto, daugiabučių renovacijos, bendrijų ir bendrojo naudojimo objektų administravimo, kaimynų nesutarimų.
3.4. Savivaldybės kaip ginčo šalys	Skatinti pačias savivaldybes savo ginčus su institucijomis, įmonėmis ir gyventojais spręsti mediacijos būdu, bendradarbiaujant su Lietuvos administracinių ginčų komisija.

Siūlymai

1. Rekomenduoti Teisingumo ministerijai 2027 m. mokymų bangą planuoti kartu su Lietuvos savivaldybių asociacija ir LMR, savivaldybes atrenkant pagal objektyvius kriterijus, o lektoriais įtraukiant regionų mediatorius.
2. Parengti dalomąją medžiagą ir vaizdo įrašus, į mokymų turinį įtraukiant ne tik šeimos, bet ir būsto, renovacijos, bendrijų bei kaimynų ginčus, ir skatinti savivaldybes pačias taikyti mediaciją.

4. Mediatorių atlygio už valstybės finansuojamą mediaciją didinimas

Dabartinis atlygis nebemotyvuoja mediatorių imtis valstybės finansuojamų mediacijų: tik 3 % mediatorių teigia, kad atlygis juos skatina, o 86 % jį vertina kaip netinkamą. Kartu 73 % mediatorių yra tęsę mediaciją neatlygintinai, pasibaigus apmokamoms valandoms. Tai rodo, kad sistemos veikimas šiuo metu iš esmės priklauso nuo mediatorių geranoriškumo ir neskatina privačios praktikos vystymosi.

LMR pozicija šiuo klausimu grindžiama 2 dalyje aprašytomis LMR mediatorių apklausomis ir oficialiais ekonominiais rodikliais.

I. MEDIATORIŲ NUOMONĖ

4.1. Atlygis neatitinka darbo apimties ir nemotyvuoja

- 86 % mediatorių atlygį vertina kaip netinkamą ar visiškai netinkamą.
- Tik 3 % teigia, kad atlygis skatina imtis valstybės finansuojamų mediacijų; 64 % – kad iš dalies, 33 % – kad neskatina.
- Tik 13 % mano, kad inicijavimo laikas apmokamas tinkamai.
- 73 % yra tęsę mediaciją neatlygintinai, pasibaigus apmokamoms valandoms.

Tai ne pavienės nuomonės, o beveik vieninga profesinės bendruomenės pozicija. Duomenys taip pat rodo, kad mediatoriai dirba daugiau, nei jiems apmokama.

> **Siūlymai**
>
> 1. Atlygio tvarką peržiūrėti atsižvelgiant į beveik vieningą profesinės bendruomenės vertinimą ir užtikrinti, kad būtų apmokamas realiai atliktas darbas.

4.2. Apmokamų valandų skirtu mediacijos inicijavimui nepakanka

Į klausimą, ar apmokamų valandų pakanka kokybiškai mediacijai, 1 % mediatorių atsakė „visada“, 43 % – „dažniausiai“, 24 % – „kartais“, 27 % – „retai“, 5 % – „niekada“. Taigi 56 % mediatorių valandų pakanka tik kartais, retai arba niekada. Kaip parodyta 2.4 punkte, kai mediacija neprasideda, mediatorius realiai dirba apie 3 val. 25 min., o apmokamos 2 val.; inicijavimui vienos valandos neužtenka 90 % mediatorių. Į šiuos skaičiavimus dar neįtrauktos kelionės į paštą, pakartotiniai bandymai susisiekti, kontaktų paieška, darbas užsienio kalba ir atnaujintos bylos.

Siūlymai

1. Apmokamų valandų skaičių ir paskirstymą suderinti su faktinėmis laiko sąnaudomis, ypač inicijavimo ir užbaigimo funkcijų.

4.3. Mediatorių lūkesčiai ir pasiūlymai

Mediatoriai siekia ne privilegijų, o teisingumo, lankstumo ir nuspėjamumo: kad būtų apmokamas realiai atliktas darbas, kad valandas būtų galima naudoti pagal poreikius ir kad įkainis kistų kartu su kainomis ir darbo užmokesčiu, o ne epizodiškai.

Dažniausias pasiūlymas – didesnis valandinis įkainis. Dažniausiai minima 40–50 € už valandą. Kiti pasiūlymai: indeksavimas, lankstus valandų paskirstymas, bent 2 val. inicijavimui, pašto ir kelionės išlaidų kompensavimas, papildomas apmokėjimas už darbą užsienio kalba ir sudėtingas bylas, proporcingas atnaujintų bylų apmokėjimas.

4.4. Pasibaigus valstybės finansuojamų valandų skaičiui, mediacija netęsiama arba tęsiama neatlygintinai, o ne privačiai

- 73 % mediatorių yra tęsę mediaciją neatlygintinai.
- 59 % niekada nėra tęsę mediacijos atlygintinai, šalių lėšomis; dažnai tai daro tik 4 %.
- 54 % teigia, kad esama tvarka niekada neskatina šalių tęsti mediacijos savo lėšomis; dažnai skatina – tik 3 %.

Esamas modelis neužtikrina perėjimo nuo valstybės finansuojamos prie privačios mediacijos: pasibaigus valandoms šalys nebenori mokėti, o mediatorius renkasi dirbti neatlygintinai arba procesą užbaigti.

Siūlymai

1. Peržiūrint modelį numatyti mechanizmą, skatinantį šalis, pasibaigus valstybės finansuojamoms valandoms, mediaciją tęsti savo lėšomis.

4.5. Prieinamumas regionuose

Sutartis su VGTPT dėl valstybės finansuojamos mediacijos turi 359 mediatorių, iš jų 10,86% dirba ne Vilniuje, Kaune ar Klaipėdoje. Regionuose mediatorių mažiau, dalis jų savo paslaugas siūlo tik nuotoliu, kas ne visada priimtina ginčo šalims, mediatorių kelionės ilgesnės ir neapmokamos, todėl atlygiui nebemotyvuojant pirmiausia nukenčia regionų gyventojų galimybė gauti paslaugą.

II. EKONOMINIS KONTEKSTAS

4.6. Įkainis neindeksuojamas

Mediatorių valandinis įkainis visada kito kartu su advokatų užmokesčio baziniu dydžiu (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. balandžio 13 d. nutarimas Nr. 364). Jis didintas epizodiškai, nuo 2024 m. sausio nominalus dydis nekinta, o jo realioji vertė mažėja, nors nutarimas įpareigoja Teisingumo ministeriją kasmet iki rugsėjo 1 d. jį peržiūrėti. Pats 25 € dydis apskaičiuotas pagal 2023 m. ekonomines sąlygas: jis buvo planuotas nuo 2023 m. liepos 1 d., tačiau jo įsigaliojimas atidėtas.

Siūlymai

1. Įgyvendinti nutarimo Nr. 364 kasmetinės peržiūros pareigą ir įtvirtinti įkainio indeksavimo mechanizmą.

4.7. Įkainio ir pagrindinių ekonominių rodiklių pokytis

Rodiklis	2024	2026	Pokytis
Mediatoriaus įkainis	25 €	25 €	0 %
Minimalioji mėnesinė alga (MMA)	924 €	1 153 €	+24,8 %
Minimalusis valandinis atlygis	5,65 €	7,05 €	+24,8 %
Vidutinis darbo užmokestis (2025–2026)	–	–	≈ +19 %
Kainų lygis	–	–	≈ +10 %

Šiandieniniai 25 € atitinka maždaug 22,8 € 2024 m. kainomis. Vien perkamajai galiai atkurti reikėtų apie 27,5 €, o indeksuojant pagal MMA ar darbo užmokestį – apie 30–31 €.

Siūlymai

1. Įkainio dydį nustatyti taip, kad būtų atkurta jo realioji vertė ir santykis su minimaliuoju valandiniu atlygiu.

4.8. Mediatoriui tenkanti grynoji suma

25 € yra suma prieš mokesčius. Individualia veikla dirbančiam mediatoriui, kuris nėra PVM mokėtojas, atskaičius mokesčius lieka apie 20–21 € už valandą (2024 m. kainomis – apie 18–19 €). PVM mokėtojui lieka apie 16 €, t. y. 35–38 % mažiau nei nominali suma. Į šį skaičiavimą dar neįtrauktos patalpų, kelionių, pašto, įrangos ir kvalifikacijos tobulinimo išlaidos, kurias mediatoriai dengia savo lėšomis.

4.9. PVM: ta pati paslauga, skirtingas atlygis

- PVM mokėtojas PVM sumoka iš fiksuoto 25 € įkainio, nes valstybė įkainio PVM suma nedidina.
- LMR raštu 2025-05-19 Nr. KK-081 Teisingumo ministrui siūlė valstybės finansuojamos mediacijos paslaugų neapmokestinti PVM; sprendimas buvo aptartas ir su Teisingumo ministerija, tačiau neįgyvendintas.

4.10. Specializacijos skatinimas: advokatų ir mediatorių palyginimas

Advokatams, baigusiems specialiuosius mokymus, nuo 2024 m. mokamas dvigubas bazinis dydis – 50 € (pavyzdžiui, atstovaujant nepilnamečiams ar Hagos konvencijos bylose). Mediatoriams visais atvejais mokama 25 €, nors šeimos ginčai, susiję su vaikais, smurto rizika ar tarptautiniu elementu, yra ne mažiau sudėtingi.

III. SISTEMINIS KLAUSIMAS: MODELIS, FINANSAVIMAS IR PRIVATI PRAKTIKA

4.11. Esamas modelis formuoja klaidingą mediacijos suvokimą

- **„Mediacija – nemokama valstybės paslauga.“** Visuomenėje įsitvirtina lūkestis, kad mediacija yra valstybės teikiama paslauga, o ne profesionali paslauga, už kurią mokama.
- **„Mediacija trunka 8 valandas.“** Finansuojamos valandos tapo mediacijos trukmės matu: jei per jas nesusitariama, atrodo, kad mediaciją reikia baigti.
- **Privati praktika slopinama.** Mažas atlygis turėtų skatinti mediatorius rinktis privačią praktiką, tačiau nemokamos paslaugos lūkestis ją išstumia ir iškreipia rinką.

4.12. Valstybės finansavimas: sėkmės veiksnys, tačiau laikinas sprendimas

Valstybės finansavimas buvo vienas iš veiksnių, prisidėjusių prie mediacijos plėtros šeimos ginčuose, tačiau jis buvo numatytas kaip laikinas sprendimas. Finansavimas turėtų veikti kaip paskata įtvirtinti mediaciją naujose srityse, o ne kaip nuolatinė visuotinė subsidija – priešingu atveju lėšos naudojamos neproporcingai. LMR siūlo:

- šeimos mediaciją finansuoti tik asmenims, turintiems teisę į antrinę teisinę pagalbą; šeimoms prieinamumą taip pat užtikrina KOPA;
- atsilaisvinusias lėšas pagal aiškų susitarimą dėl laikotarpio nukreipti į naujas sritis;
- pasibaigus šiam laikotarpiui, finansavimą nukreipti į kitas sritis, kuriose mediaciją reikia įtvirtinti.

> **Siūlymai**
>
> 1. Valstybės finansavimą taikyti kaip tikslinę ir terminuotą priemonę naujoms mediacijos sritims įtvirtinti.

4.13. Privalomosios mediacijos modelio peržiūros poreikis

Kitose valstybėse privaloma dažniausiai yra tik pirmoji, informacinė stadija: valstybė ją finansuoja (pavyzdžiui, iki 1 val.) arba reguliuoja jos kainą. Toliau šalys pačios sprendžia, ar tęsti mediaciją, o kainą reguliuoja rinka. Jungtinėje Karalystėje prieš kreipiantis į šeimos teismą paprastai privaloma dalyvauti informaciniame susitikime (MIAM), kuris nemokamas tik turintiems teisę į teisinę pagalbą. Italijoje privalomas pirmasis susitikimas su mediatoriumi, o 2023 m. reforma įkainius ir paskatas nustato reguliavimu.

LMR vertinimu, tokiuose modeliuose nėra požymių, kad paslaugos taptų neprieinamos ar per brangios. Priešingai – daugiau kompetentingų specialistų mediaciją renkasi kaip profesiją, o ne protarpinę veiklą, todėl auga kvalifikacija, specializacija ir kokybė.

IV. LMR POZICIJA IR SIŪLYMAI

LMR prašo ne didesnio atlygio už tą patį darbą, o teisingo atlygio už realiai atliktas, teisės aktuose numatytas funkcijas. Nuo atlygio priklauso paslaugos kokybė, galimybė pritraukti patyrusius mediatorius į regionus ir pačios reformos – asmeninio inicijavimo – sėkmė.

4.14. Skubūs atlygio tvarkos pakeitimai

- **Įkainis.** Nuo 2028 m. sausio 1 d. padidinti įkainį iki 35 € už valandą. Tai skubus ir būtinas sprendimas, kurio lėšas būtina numatyti rengiant 2028 m. valstybės biudžetą, kad mediatoriai ir toliau užtikrintų paslaugos prieinamumą visoje šalies teritorijoje.
- **Indeksavimas.** Įkainį indeksuoti kasmet, susiejant jį su MMA ar darbo užmokesčio pokyčiu ir įgyvendinant nutarimo Nr. 364 peržiūros pareigą.
- **PVM.** PVM mokėtojams mokėti įkainį su PVM.
- **Inicijavimas ir užbaigimas.** Apmokėti pagal realų laiką: inicijavimui skirti bent 2 val., užbaigimą apmokėti nepriklausomai nuo rezultato.
- **Lankstumas ir sudėtingos bylos.** Leisti laisvai paskirstyti 8 val.; sudėtingoms byloms numatyti papildomas valandas, specializacijos priemoką ir ko-mediacijos galimybę.

4.15. Ilgalaikis sprendimas – modelio peržiūra

- Peržiūrėti privalomosios mediacijos modelį ir atsisakyti šiuo metu taikomo visuotinio mediacijos finansavimo.
- Prieinamumą užtikrinti pagal socialinius kriterijus – asmenims, turintiems teisę į antrinę teisinę pagalbą.
- Pakeitus modelį, pirmąją valandą finansuoti visiems, o tolesnę mediaciją šalys finansuotų pačios.

4.16. Mediatorių atlygis – ne papildomos išlaidos, o investicija, leidžianti taupyti valstybės lėšas

Europos Parlamento užsakymu atliktame tyrime „Rebooting“ the Mediation Directive (2014) nustatyta, kad vidutinė ginčo nagrinėjimo teisme kaina ES siekia 9 179 €, o vidutinė trukmė – 566 dienas. Net vertinant labai konservatyviai ir laikant, kad Lietuvoje ginčo nagrinėjimo teisme sąnaudos yra daugiau nei perpus mažesnės, t. y. apie 4 000 € vienai bylai, mediacijos ekonominė nauda akivaizdi. VGTPT duomenimis, 2025 m. privalomosios mediacijos būdu taikiai išspręsta 3 013 ginčų, o 2021–2025 m. – iš viso 10 519 ginčų, ir šis skaičius per penkerius metus beveik padvigubėjo. Vien 2025 m. tai leido išvengti apie 12 mln. €, o per penkerius metus – apie 42 mln. € ginčų nagrinėjimo teisme sąnaudų.

Mediacijos nauda neapsiriboja sudarytais susitarimais. Tas pats tyrimas rodo, kad net ir nesudarius susitarimo mediacija sutrumpina ir supaprastina vėlesnį teismo procesą. Esant 50 % mediacijos sėkmės rodikliui, vidutinė ginčo sprendimo trukmė sutrumpėja nuo 566 iki 326 dienų, o laiko sutaupoma jau tada, kai mediacija sėkminga bent 9 % atvejų. Šalys į teismą ateina išsiaiškinusios ginčo esmę, susiaurinusios ginčijamus klausimus ar susitarusios dėl dalies jų.

Palyginimui, visai valstybės finansuojamai mediacijai 2026 m. numatyta apie 0,92 mln. €, o įkainį padidinus iki 35 € papildomai reikėtų apie 0,42 mln. € per metus. Tai sudaro vos apie 3,5 % mediacijos jau šiandien leidžiamų sutaupyti lėšų. Be to, sutaupoma ne tik teismų sistemoje, bet ir kituose sektoriuose: mažėja antrinės teisinės pagalbos išlaidos advokatų atstovavimui, vykdymo proceso ir vaiko teisių apsaugos institucijų krūvis, o šeimos ginčuose – ir ilgalaikio konflikto socialinės pasekmės.

Todėl mediatorių atlygio didinimas vertintinas ne kaip papildomos biudžeto išlaidos, o kaip investicija į veikiančią sistemą. Tokia sistema leidžia taupyti valstybės lėšas, mažina teismų darbo krūvį ir išlaidas kituose sektoriuose. Jei atlygis nebemotyvuos kvalifikuotų mediatorių, ši nauda mažės, o ginčai vėl grįš į brangesnį teismo procesą.

4.17. Poveikis biudžetui ir terminai

Įkainį padidinus nuo 25 iki 35 € nuo 2028 m. sausio 1 d., 2027 m. papildomų lėšų nereikėtų. Teisingumo ministerijos projekcijomis, valstybės finansuojamai mediacijai 2026 m. numatyta apie 0,92 mln. €, 2027 m. – apie 1,06 mln. €. Esant 2027 m. projektuojamam mediacijų skaičiui, 2028 m. papildomai reikėtų apie 0,42 mln. € (+40 %). Jei mediacijų skaičius toliau augtų panašiu tempu kaip 2026–2027 m. (apie 15 % per metus), papildomas poreikis 2028 m. siektų apie 0,49 mln. €. Toks įsigaliojimo terminas leidžia reikiamas lėšas numatyti rengiant 2028 m. valstybės biudžetą. Ilgainiui išlaidos mažėtų: finansuojant pagal socialinius kriterijus ir tik pirmąją valandą visiems, dalis lėšų atsilaisvintų naujoms sritims.

Apibendrinimas

- Atlygis nebemotyvuoja: 86 % mediatorių jį vertina kaip netinkamą, skatinančiu laiko tik 3 %.

- Realus darbas viršija apmokamą: apie 3 val. 25 min. vietoje 2 val.; 73 % mediatorių yra dirbę neatlygintinai.
- Įkainis nuvertėjo: per dvejus metus jis neteko apie 10 % perkamosios galios, o MMA išaugo 25 %.
- Modelis slopina privačią praktiką: 59 % mediatorių niekada nėra tęsę mediacijos atlygintinai.
- Mediacija atsiperka: vien 2025 m. taikiai išspręsti 3 013 ginčų leido išvengti apie 12 mln. € teismo sąnaudų, o atlygio didinimas kainuotų apie 0,42 mln. € per metus.
- Sprendimas – dviem pakopomis: skubiai 35 € nuo 2028 m. sausio 1 d., ilgainiui – privalomosios mediacijos modelio peržiūra.

LMR siūlymų santrauka

Toliau apibendrinami LMR siūlymai visais keturiais posėdžio darbotvarkės klausimais. Skliausteliuose nurodomi punktai, kuriuose siūlymai išsamiau pagrįsti.

1. Mediacijos plėtros galimybės

Punktas	Siūlymas
1.1	Rekomenduoti Teisingumo ministerijai ir SADM kartu su LMR suvienodinti KOPA standartus mediacijos dalyje, parengti šeimos mediacijos gerosios praktikos standartus ir mediatorių gaires dėl smurto artimoje aplinkoje atpažinimo bei vaiko įtraukimo, o jų pagrindu organizuoti kryptingus mokymus.
1.2	Sudaryti Teisingumo ministerijos, LMR, Lietuvos antstolių rūmų ir VGTPT darbo grupę mediacijos vykdymo procese reguliavimui parengti ir pritarti LMR bei Lietuvos antstolių rūmų bandomajam projektui.
1.3	VGTPT pateikti antrinės teisinės pagalbos bylų statistiką pagal ginčų kategorijas; jos pagrindu įvertinti privalomosios mediacijos įtvirtinimą asmenims, besikreipiantiems dėl antrinės teisinės pagalbos atrinktų kategorijų ginčuose.
1.4	Iki mediacijos baudžiamajame procese reguliavimo įsigaliojimo numatyti teisėjų, prokurorų, ikiteisminio tyrimo pareigūnų ir mediatorių mokymų sistemą, specializuoto mediatorių rengimo reikalavimus, proceso dalyvių informavimo priemones ir jų finansavimą.
1.5	Sudaryti Teisingumo ministerijos, LMR, NTA, teismų ir advokatūros atstovų darbo grupę privalomosios mediacijos plėtros kategorijoms ir modelio pokyčiui įvertinti bei mediaciją skatinančių procesinių priemonių paketui parengti: užtikrinti žyminio mokesčio lengvatos taikymą, įvertinti bylinėjimosi išlaidų paskirstymo paskatas, advokato informavimo pareigą ir mediacijos būdu pasiektų susitarimų vykdytinumą.

2. Mediacijos reformos poveikis

Punktas	Siūlymas
2.2–2.3	VGTPT, priimant prašymą skirti mediatorių, surinkti visus kitos šalies kontaktinius duomenis – telefono numerį ir el. pašto adresą.
2.4, 2.6	Teisingumo ministerijai kartu su VGTPT ir LMR peržiūrėti valandų paskirstymą pagal funkcijas: inicijavimą ir užbaigimą apmokėti pagal faktines laiko sąnaudas, užbaigimą – nepriklausomai nuo rezultato, ir numatyti lankstesnį valandų naudojimą.
2.11	Teisingumo ministerijai kartu su LMR, VGTPT ir NTA susitarti dėl vieningų mediacijos statistikos rodiklių, jų apibrėžčių ir keitimosi duomenimis tvarkos.
2.13	Įvertinti LMR perduotų viešojo administravimo funkcijų finansavimą ir kartu su Teisingumo ministerija bei VGTPT parengti TEISIS sistemos tobulinimo planą.

3. Teisinio švietimo projektas „Mediacija į savivaldybes“

Punktas	Siūlymas
3.1	2027 m. mokymų bangą planuoti kartu su Lietuvos savivaldybių asociacija ir LMR, savivaldybes atrenkant pagal objektyvius kriterijus, o lektoriais įtraukiant regionų mediatorius.
3.2–3.4	Parengti dalomąją medžiagą ir vaizdo įrašus, į mokymų turinį įtraukti ne tik šeimos, bet ir būsto, renovacijos, bendrijų bei kaimynų ginčus ir skatinti savivaldybes pačias taikyti mediaciją.

4. Mediatorių atlygio už valstybės finansuojamą mediaciją didinimas

Punktas	Siūlymas
4.14	Nuo 2028 m. sausio 1 d. padidinti valandinį įkainį iki 35 €.
4.6, 4.14	Įkainį kasmet indeksuoti, susiejant jį su MMA ar darbo užmokesčio pokyčiu ir įgyvendinant Vyriausybės nutarimo Nr. 364 kasmetinės peržiūros pareigą.
4.9, 4.14	PVM mokėtojams įkainį mokėti su PVM, kad už tą pačią paslaugą visi mediatoriai gautų vienodą atlygį.
4.2, 4.14	Inicijavimui skirti bent 2 val., užbaigimą apmokėti nepriklausomai nuo rezultato, leisti laisvai paskirstyti 8 val., o sudėtingoms byloms numatyti papildomas valandas, specializacijos priemoką ir ko-mediacijos galimybę.
4.12, 4.15	Ilgainiui peržiūrėti privalomosios mediacijos modelį: valstybės finansavimą užtikrinti pagal socialinius kriterijus, pirmąją valandą finansuoti visiems, o atsilaisvinusias lėšas terminuotai nukreipti į naujas mediacijos sritis.